

Alexander von Humboldt

Återutgivning av text från 1859

En gratis e-bok från
e-boksforlaget.se

Biografi: Upptäckaren
Alexander von Humboldt
– Återutgivning av text från 1859

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-215-2

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om en av 1800-talets mest kända personer – Alexander von Humboldt.

Du får läsa om hans familjs historia och hur han påverkad sin samtid. Texten publicerades bara några veckor efter Humboldts död.

Den här texten publicerades i juni år 1859 i den svenska tidskriften ”Ny Illustrerad Tidning”. Texten publicerades anonymt.

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksforlaget.se i mars 2016.

Du får gärna länka till den här e-boken eller skicka vidare e-boken till vänner och bekanta. Du får till och med ladda ner den och sprida den vidare på din egen sajt eller blogg – men då kan vi inte göra eventuella ändringar, rättelser eller kompletteringar.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Biografi Alexander von Humboldt

Den här texten publicerades ursprungligen den 4 juni år 1859 i tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med rubriken "Alexander v. Humboldt". Texten publicerades anonymt.

Alexander v. Humboldt, de fredliga vetenskapernas hjälte, har slutat sin bana midt under det vilda krigsbuller, som nu skal-lar genom Europa. Han dog den 6 Maj nära 90 år gammal, efter ett lif så ärofullt att det knappast någonsin kommit på en dödligs lott. Med rätta har man kallat honom samtidens stolthet och århundradets krona, men man kan äfven säga, att han var ett af de största snillen verlden egt. Derfor har också den sorgunderrättelse, som den 6 Maj utgick från Berlin, gjort ett smärtsamt intryck öfverallt. Till och med i Nya verlden har denna sorg funnit genklang, ty äfven Amerikanarne voro stolta öfver Humboldt, hvilken var den första som lärt dem att grundligt känna deras eget land. Genom sina arbeten öfver denna verldsdel grundlade han sitt rykte, men hans snille var så vidt omfattande, att han ej åtnöjde sig med att blott behandla en del af vår planet. Han ville sammanfatta hela naturen i en fysisk verldsbeskrifning och han skref sin Kosmos. När han fulländat detta ojemförliga

arbete, var äfven hans dagsverke på jorden ändadt. Hela hans lif har förflutit under rastlös verksamhet; men arbetet var för honom på en gång pligt, njutning, vederqvickelse och glädje.

Det är svårt att tala om Humboldt annorlunda än i loford. Man må slå upp i hvilket af hans verk som helst, så öfverraskas man. Öfverallt spår af samma höga omfattande anda, samma milda sinnelag, samma grundliga lärdom, samma klarhet i tankegången.

Humboldt har genomlevvat en af de viktigaste öfvergångsepokerna; huru väl han förstod dylika tider och deras karakter, derom vittna hans verk.

Den tid, hvarunder den tyska litteraturen inom några årtionden uppnådde sin högsta glans, inträffade Humboldts ungdom. Han såg ännu Fredrik den store; Lessing hade svingat sin fackla, och Göthe och Schiller, Herder och Wieland vore i full verksamhet att ombilda nationen. Från Nord-Amerika ingingo underrättelser om striderna för oberoendet och funno genljud i Europa. Den franska revolutionen utbröt, efterföljd af soldatväldet och en lycklig krigares diktatur. Humboldt, hvars snillegåfvor redan i ynglingaåren förskaffade honom umgänge med vetenskapens och den sköna litteraturens utmärktaste personligheter, bevarade i sin själ intrycken af alla dessa olika händelser, och han förstod att begagna sig af dem.

Sedan han genom ett träget studerande af de gamla klassiker-na förvärfvat ett gediget underlag, egnade han sig åt de praktiska grenarna såsom: mineralogien, geognosien, handelsvetenskapen, statistiken och naturvetenskapen. Ehuru långt man i slutet af förra århundradet hunnit i den sistnämndes alla delar, låg den dock i linda, om man jemför den med dess nuvarande ståndpunkt. Men inom sextio år har barnet vuxit till jätte och ingen har dertill i så hög grad

bidragit som Humboldt genom sina forskningar, sina upptäckter och den nya riktning han gifvit det hela. Dertill har hans sätt att behandla ämnen, som förr förekommit torra, öfverallt funnit efterhärmare och har han sålunda blifvit grundläggare af en ny skola.

Sin af naturen ovanliga förmåga att observera hade Humboldt ännu mera utvecklat och skärpt under sina vidsträckta resor. Allt hvad han såg fick af honom genast lif och han förstod att samman-smälta det med sitt öfriga vetande. De upptäckter, han ända till sitt lifs afton gjorde i Europa, Afrika och Asien, bearbetades inom honom till ett helt, det fanns ingen lucka i hans själ. Han egde äfven en djup poetisk grund. Ehuru han aldrig skrifvit vers, var han dock skald, alla hans arbeten vittna derom, i främsta rummet den andra delen af hans Kosmos, deri han skildrar väckelsemedlen till naturstudiet. Han bevisar här, huru naturverlden i olika tider och hos olika folkslag an-norlunda inverkat på tanke- och känslorverlden och huru i ett allmänt kulturtillstånd det allvarliga vetandet och fantasiens vekare inspira-tioner ömsesidigt sträfva att genomtränga hvarandra. För att skild-ra naturen i hela hennes upphöjda storhet, får man ej stanna vid de yttre uppenbarelserna; naturen måste äfven framställas så som hon afspeglar sig i människans inre, och detta har ingen bättre än Hum-boldt förstått. Han sjelf är ett bevis på att sinnliga intryck och till-fälliga omständigheter i ungdomen ofta bestämma ett människolifs hela riktning. Han omtalar t. ex. att Georg Forsters beskrifning öfver Söderhafs-öarna, en tafla af Hodge i Warren Hastings hus i London, föreställande Gangesfloden, samt ett stort fågelbärsträd i botaniska trädgården i Berlin varit de första föremål, som väckt hans outplån-liga längtan efter resor.

Humboldt var en sannt liberal man, och gifvet är att en så upplyst

ande, en så klar tänkare, som han, måste med samma ifver omfatta framstegen i staten som i vetenskapen. Men för en omedelbar politisk verksamhet egnade sig hans anlag lika litet som Göthes, och vetenskaperna kunna lyckönska sig deröfver.

Humboldt hade en bror, lika utmärkt i sitt fack som han. Men Wilhelm skördades för ett fjerdedels sekel sedan af döden. Alexander öfverlefde länge sin bror, men ingenders namn skall någonsin dö på jorden.

Familjen von Humboldts stamfar var borgmästaren i Königsberg, Johan Humboldt (såsom namnet fordom skrefs), död 1638. Dennes sonson Konrad, legationsråd vid franska hofvet och död 1723, var den förste af familjen, vid hvars namn det adeliga predikatet lades. Dennes son, Hans Paul von Humboldt, kapten i preussisk tjenst, förlorade vid Turins undsättning 1706 ena foten, erhöll derföre pension, gifte sig med en fröken von Schweder, dotter till öfversten och general-adjutanten af samma namn, och dog 1740 på sitt gods Zeblin. Af dennes fyra söner var det Alexander Georg, född 1720, herre till godsens Tegel och Gingewalde, pensionerad major och kunglig preussisk kammarherre, som fortplantade ätten. Han gifte sig 1766 med enkefru von Holwede, född von *Colomb*. Af detta ägtenskap föddes de begge namnkunnige männen, *Wilhelm* född den 24:de Januari 1767, död den 8 April 1835 och *Alexander* född den 14 September 1769, död den 6 Maj 1859.

Bröderne Wilhelm och Alexander von Humboldts anor på qvinnolinien äro lika ansedda. Familjen von *Colomb* räknades ända sedan andra hälften af adertonde århundradet till en af Preussen utmärktaste släkter.

Det Humboldtska namnet har blifvit fortplantadt af Wilhelm von

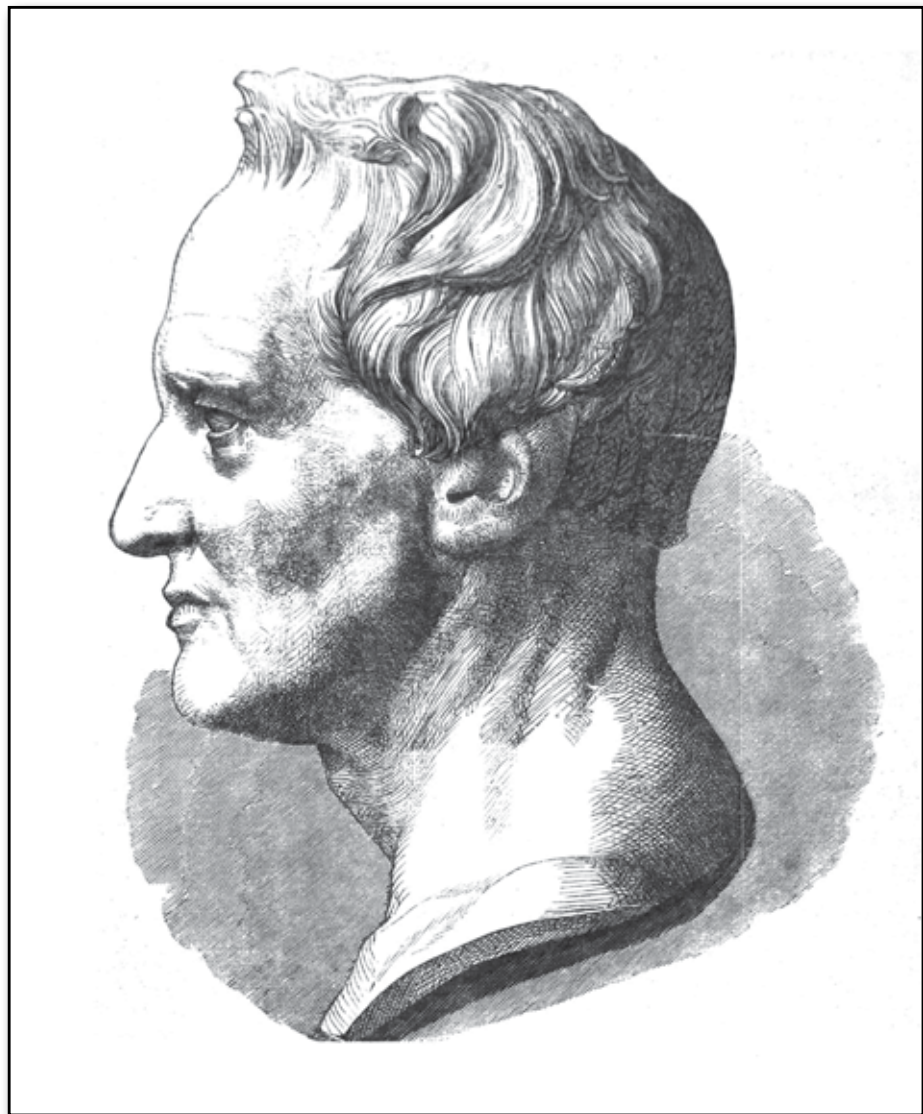
Humboldt, som i sitt ägtenskap med Carolina von Dachroeder haft två söner och två döttrar. Af sönerne har den en ene med kungligt tillstånd äfven antagit namnet Dachroeder, sedan denna familj äfven dödt ut. Af döttrarna gifte sig den äldsta arftagarinnan till Tegel med preussiska generalen von Hedermann; den yngre är enka efter preussiska ministern von Bülow och mor till en son.

— Se här Alexander von Humboldts vapensköld.

På den gyllne sköldens gröna fält ett skuggrikt grönskande träd, omgifvet af trenne strålände silfverstjerner; på hjälmen ett par gyllne, till flykt utbredda örnvingar, och mellan dessa en man i full rustning, som i sin högra hand svänger ett svärd.

Det synes nästan som om Alexander von Humboldt äfven af familjens sköldemärke — troligtvis redan tidigt känt af den vettgirige gossen — blifvit hänvisad till naturen och dess under.

Och hvem har väl varit sin sköld trognare än han? Hvem har ifrigare och väldigare än han kämpat för ljus och sanning? Hvem har med större ihärdighet och framgång utgrundat jorden, med dess grönska och djup, — himlen, med dess höjd och stjerner?

ALEXANDER V. HUMBOLDT.

Viktiga ord och personer

von Dachroeder, Carolina.

[1766–1829] Preussisk adelskvinna. Var gift med forskaren Wilhelm von Humboldt.

Forster, Georg.

[1754–1794] Polsk-tysk författare och forskare. Betraktas som en av den tyska litteraturens främsta författare. Är mest känd för verket "Beschreibung einer reise um die welt in den jahren 1772-75" (1778-80).

Fredrik den store.

[1712–1786] Preussisk kung och kurfurste av Brandenburg från 1740 tills sin död år 1786. Var en av sin tids mest framgångsrika ledare. Gjorde Preussen till en stormakt och utökade kraftigt dess territorium.

Göthe, Georg.

[1846–1933] Svensk konsthistoriker. Arbetade under hela sin karriär på Nationalmuseum i Stockholm. Är mest känd för sina många böcker om konstnären Sergel.

Hastings, Warren.

[1732–1818] Engelsk guvernör över olika områden i Indien under åren 1772–1785. Styrde landet som anställd i Brittiska Ostindiska kompaniet.

Herder, Johann Gottfried.

[1744–1803] Tysk lärare och författare. Är mest känd för sin bok "Von deutscher Art und Kunst" (1773).

Hodges, William.

[1744–1797] Engelsk konstnär. Är mest känd för målningarna han skapade som deltagare i James Cooks andra resa till Stillhavet.

von Humboldt, Alexander.

[1769–1859] Tysk friherre, upptäcktsresande och naturforskare. Är mest känd för sina forskningsresor till Syd- och Centralamerika 1799–1804 och Asien 1829.

von Humboldt, Wilhelm.

[1767–1835] Tysk friherre, jurist och forskare. Är mest känd som skapare av universitetet Humboldt-Universität i Berlin, vilket betraktas som det första moderna universitetet. Var bror till upptäcktsresenären Alexander von Humboldt.

Lessing, Gotthold Ephraim.

[1729–1781] Tysk författare. Var en ledande person inom den tyska litteraturen.

Schiller, Friedrich.

[1759–1805] Tysk filosof och författare. Är mest känd för dikten

”An die Freude” (Ode till glädjen) från 1785 som Beethoven använde till sin nionde symfoni.

Wieland, Christoph Martin.

[1733–1813] Tysk filosofiprofessor och författare. Wieland var god vän med författare som Herder och Goethe.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)